

Nro 26.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBÖL.

*Költ Bétsben Septembernek 27-dik napján 1793.
esztendőben.*

Lengyel Ország.

Lehetetlen a' meg hasonlott országnak, köz-
társaságnak, söt egy ház népnek is sokáig
maradandónak leuni, előbb vagy később el kell
annak pusztúlni, vagy leg alább annyira meg erő-
telenedni, hogy tehetetlensége miatt soha előbbi
virágzó állapotjára vissza nem térhet. Ennek
az arany betűkre méltó evangyeliomi mondásnak
igasságát tapasztallya a' Izegény Lengyel Ország,
melly 100 éltendőknék el forgása alatt tsak nem-
fűntelen a' meg hasonlásnak állapotjában völt,
és hól itt, hol amott ütött ki a' fő rendek közt
alattomban lappangó égyenetlenségnek tüze. Mi

lett mind ezeknek következése? az, hogy leg-
 zebb tartományait el vesztette, és olly tehetet-
 len állapotra jutott, mellyből lehetetlen neki ki-
 verekedni. Hazájának illetően szomorú állapot-
 tyát igen eleven színnel festette le a' Grodnói kö-
 zönséges Gyűlésnek 40-dik ülésében a' Bełeci Pa-
 latinatusban avagy Wajdaságnak küldötte (nun-
 ciussa) *Rokossowzky* az egybe gyűlt rendek előtt:
 „A' Lengyel republica hadi erejének, és más
 fontos környül állásainak mivólta kényszerít, úgy
 mond, énemet mint ide küldetett követet, gon-
 dolataimnak a' felsőges rendek előtt akként való
 ki nyilatkoztatására, a' mint szoros vizsgálódásaim
 után hazámnak környül állásait találtam. Azon
 erőlködtem, hogy minden pontban igazán, és va-
 lósággal ki tanulhassam hazámnak állapottyát,
 mind azért, hogy minden hazámfiat, és kit kit
 égyenként meg győzhessek előbbi állapotunkról;
 mind pedig, hogy mostani környül állásainkat le-
 írhassem, minekutánna országunknak második fel-
 osztattatása után, annyi tartományokat, városo-
 kat, falukat, embert és jövedelmet el vesztettünk
 volna. A' leg jobb és válogatottabb geographi-
 ca mappák, az az; földi kártyák szerént, 9630
 négy szegű mélföldre ment ennekelötte Lengyel
 Ország, és a' Lithvániai nagy hertzezség; ezekben
 1414 város; 28317 falú; eggy millió 442918 ké-
 mény; 7 millió 660787 ember; 60741 főből álló
 hadi sereg volt; a' közönséges jövedelem pedig
 9 millió 550509 rh. forintra ment esztendőnként.
 A' leg közelebb végben ment tracta szerént, 4157
 négy szegű mélföldni földnél valamivel többet;
 390 várost; 8783 mező várost, és falút; 574674
 kéményt; 3 millió 55590 embert; 13619 főből álló
 regulált hadi sereget; és 3 millió 404984 rh.
 forintból álló esztendei jövedelmet vett el Len-
 gyel Országban, és Litvániában az Orosz Csá-
 lárné. — A' Prussziai király által el foglalta-
 tott rész 1061 négy szegületű mélföldni földre;
 262 városra; 8272 mező városra, és falura; 195016
 kéményre; 1 millió 136389 emberre; jövedelme
 1 millió 717621 rh. forintra megyen. — A' Len-

gyel Respublicának 4111 négy szegű mélföld; 762 város; 11260 mező város és falú; 626248 kémény; 3 millió 468808 ember; és 4 millió 427901 rh forintból álló ezstendei jövedelem maradt meg. — Ezekből által láthatyák az Országnek felséges rendjei, hogy sokkal többet vettek el tőlünk a' szomszéd hatalmasságok, mint meg hagytanak. „

Ezen kívül tudtára vagon az égybe gyűt felséges rendeknek, hogy a' Hollandusoknak 10 millió forintal tartozik a' Lengyel Respublica. — Ennek ezstendei interesse 3 millióra; a' polgári tiszteknek, és hadi seregeknek tartozó adosság 7 millióra; következésképen a' Lengyel Statusnak adossága 20 millió forintra megyen. — A' mostani számlálás szerént is 8 millió 279655 Lengyel forintra megyen a' polgári hivatalosoknak fizetések; a' hadi seregké pedig 22 millió 239202 Lengyel forintra; következésképen mind a' kettőt ölyve számlálván 30 millió 518857 Lengyel forintra, az az, 7 millió 629714 rh. forintra, és 15 krajtzárra; ellenben 17 millió 711604 Lengyel forintnál többre nem megyen ezstendei jövedelmünk; következésképpen sokkal több ezstendei költségünk mint jövedelmünk (u). „

„ Továbbá *úgy mond Rossokowfzky*, reménljük ugyan, hogy a' határ meg határozása után még valamit vissza fog nekünk engedni a' felséges Orosz Császárné; hogyha mindazáltal reménységünkben meg tsalatkoznánk, azt kíványnya tőlünk az okosságnak regulája, hogy költségünket jövedelmünkhöz alkalmaztassuk, különben lehetetlen leszen illy nagy költségünk mellett meg állanunk. — Én annakokáért felséges rendek, úgy gondolkozom, igen jó volna, mind

C c 2

(u.)¹ Eggy Lengyel forint teszén a' mi számlálásunk szerént 5 garast, avagy 15 krajtzárt,

jövedelmünket, mind költségünket, a' felséges Orosz fejedelem asszony eleibe terjeszteni, hogy lássa, és fontollya meg ez a' nagy asszony, melly alá szállott légyen az ennekelőtte hatalmas Lengyel Ország. Terjesszük eleibe, hogy a' Lengyel Status előbbi állapottyában 10 millióval tartozott Hollandiának — panaszolkodjunk előtte jelenvaló állapotunkról — maga által fogja látni ez a' nagy lelkű fejedelem asszony, hogy mi ennyi tartományainknak el vesztések után, nem tizethettyük adosságainkat — esedezzünk nékie, hogy a' mi tartományainkat el foglalt hatalmasságok vállalják magokra adosságunknak némelly részbe való ki fizetését. „

„*Rokossowfszky* gyökeres és a' jelenvaló rendek szívcsiknek belső kamarájáig bé hatott beszédének végződése után, közönséges tsendesség lön a' gyűlés házban — némellyek az ég fele fordítván szemeiket, köny hűllatással áztatták ajakaikat, mások a' földre függesztvén fejeket zokogva kesergettenek hazájoknak romlásán — sokan egymás szemében nézvén nem tudták miként vigasztalhassák magokat, mindnyájan érzették az Orátor beszédének igazságát — de égyfersmind érzették kedves hazájoknak mostani szomorú állapottyokban lehető segítségére való tehetetlenségeket is. „

Spanyól Ország.

Eggy tudós illyetén meg jegyzést tetzen Spanyól Ország szárazon lévő hadi erejének jelen való mivóltáról. A' Spanyól Országi hadi sereg *úgymond ő*, áll:

1. A' királynak házi seregeiből u. m. három compánia lovas testörzöböl; eggy compánia dzsidásokból, eggy regiment gyalog testörzökből, és eggy regiment karabélyosokból. A' lovas testörzök nemes ifjakkból; a' dzsidások más regemekteknél szolgált all tiztekből; a' gyalog testörzö regiment, mellynek száma 4200 főre megyen, tsupán született Spanyólokból; a' *Wallon* regiment

tsupán idegen által szöktekből vagyon formálva — a' karabélyos regementnél lovaikra nézve nintsen szebb Európában.

2. All a' Spanyól hadi sereg 32 nationalis, 3 Irlandiai, vagy Hiberniai; 2 *Wallon*, és 4 Helvétus regementekből. — Minden regementben 3 batalion vagyon, és minden batalionban 710 ember, ki vévén a' Helvétusokból álló regementeket, mellyek tsak egy egy batalionból állanak. Ezeken kívül vagynak még az 5 batalion pattantyúsok; és így ha minden regement tellyes számmal vólua, 97870 emberből állana a' Spanyól gyalog sereg. — A' lovas sereg 13 regement gavalieriából, és 8 regement dragonyosokból áll, mellyek mind öfzve 12000 emberre mennek. — A' Spanyól lovasságnál allig lehet Európában szebbet latni, többnre mind igen szép *Andalusiai* lovakon járnak, mellyek *Arábiai* lovaknak fajzattyai; természeti tulajdonságaikra nézve igen jó katonák lehetnének a' Spanyólok, hogyha mind a' tilzteknek, mind a' köz embereknél nagyobb hajlandóságok és kedvek vólua a' hadi életre. Köntöseikben nem sok íz érzés vagyon, felső ruhájok mind hollzú, mind bö — leg szebben néznek ki a' Helvétus regementek, a' kik mindazáltal nem mindnyájan született Helvétusokból, hanem többnre tsavargó németekből állanak. Rest és nehéz a' Spanyól katona, kevés bethültre való vágyodás vagyon benne, még is más Európai katonák felett leg több fizetések jár. Eggynek eggynek napjában a' mi pénzünk szerént 11 krajtzár zsóldja vagyon, ennek felette nadrága, tzipöje, és botossa. A' tilztekre nézve semmi vitézi rend nintsen, hanem rendkívül való fizetessel szokott hadi virtusok meg jutalmaztatni — a' leg nagyobb penisó 8 ezer talérta, az az 12 ezer forintra megyen.

Frantzia Ország.

Múlt közönséges levelek után mi is azt írjuk vala 24 dik újság levelünkben, hogy egész

Szabaudiából ki üzentettek volna a' Frantzia patrióták. Ellenben néhány Párisban költ levelek tökéletesen meg ízfollyák ezt a' hirt, és azt mondják, hogy a' *Pedemontiumi* seregek *Moriennél* megverettek, és 1600 ember fogtatott el közülök *Sarentaise* mellett. — *Kellermann* Generál is azt írta a' közönséges jóra vigyázó Commissiónak múlt Aug. 28-ik napján, (és így 5 nappal később mint a' *Thurini* levelek írták a' Frantziának Szabaudiából lett ki üzentetéseket), hogy ő a' *Montblanki* olztályhoz (így nevezik a' Frantziák Szabaudiát) közelebb vonta magát, meg akadályoztatta a' *Pedemontiumi* seregeknek előmeneteleket, meg bátorította a' Frantzia sereget, és hogy mihelyt *Lyon* mellett dolgát el végzi, mingyárt rajla üt Szardinián. Maga a' *Béti* udvari újság is azt mondja, hogy az égyesült *Pedemontiumi* és *Austriai* seregek meg lehetősen böldególnak a' Szabaudiai hertzezségben, és hogy immár annak egy részét törvényes urok birtoka alá vetették. — Az oda küldetett Frantzia N. biztosok is azt írták Aug. 30-ik napján Szabaudiából, hogy az imitt amott fel zendült Szabaudia lakosokat le tsendesítették, és olly rendeléseket tettek, hogy *Kellermann* Generálnak *Lyon* alatt léte alatt is, nem sok elő menetelt tehetnek a' Szárdinai királynak seregei.

Aug. 26-dik napján tartott ülésben azt javasolta egy *Simon* nevű tagja a' gyűlésnek, hogy mivel a' *Hanse* városok is magok részéről katonával és pénzel segítették a' Német birodalmat, tehát azok ellen is hadat kellene indítani (x). —

(x.) *Hanse* városoknak (*civitates Hanseaticae*) neveztettek hajdan azok a' hatalmas német birodalombeli és *Belgiomi* városok, melyek a' 12-dik században a' kereskedésnek jobb móddal, hasznosabban és bátrabban lehető gyakorlására egymás közt szövetséget kötöttek, és

Egy másik tagja a' N. Gyűlésnek ismét azt kívánta, hogy szükség volna megvizsgálni, ha valylon azon két északi hatalmasságokat, a' kiknek a' *Ratisbonai* birodalombeli gyűlésen mind szavok, mind ülések vagyon, nem úgy kellene é tekinteni, mint a' Fr. nemzetnek ellenségeit (y). Ezen javallás ellen, mint egész Frantzia Országának ártalmas fel tétel ellen, az egész gyűlés zúgolódott. Nevezetesen *St. Andre* azt jegyzette meg, hogy nem volna tanácsos a' Frantzia közönséges társaság ellenségeinek számát szaporítani, és egy olly dologban, mellynek veszedelmes következései lehetnének, éretlen végzést hozni.

Még mostan is csak nem minden nap sok ember fogattatik el Párisban, és másutt is. A' leg közelebb el fogattattak között vagynak *Voisins Gilbert* a' Párisi Parlamentomnak volt előülője, *Marchio Boulainvillers*, és Gróf *de la Tour du Pin Gouvernet*, a' bastillának 1789-dik éftendőben

BCU Chui / Central University Library Chui

olly hatalmasokká lettenek két 's három század alatt, hogy a' leg hatalmasabb Európai Fejedelmeknek is törvényt szabtanak, és éppen ez okozta, hogy Anglia Ersébet, Svéczia Krisztina királynék alatt, a' szövetséges Belgium, a' Dániai király, és a' Német birodalombeli fejedelmek irigyelvén azoknak hatalmokat, minden úton módon kívánták azokat meg erőtelniteni. Leg nagyobb sebet ejtett a' Hansee városoknak testén a' napkeleti és napnyugoti Indiákra való kereskedés. A' többit olvass meg az Új Magyar Kurir 1. sz. darabjának 67 lapján.

(y.) A' Svéciai király, mint innekső Pomeraniának, a' Dániai király pedig mint Holsátziának urai, tagjai a' Német birodalomnak, és így, mint ollyanoknak, mind szavok, mind ülések vagyon a' *Ratisbonai* gyűlésben.

lett le rontatása után hadi minister vólt. Söt Aug. 31-dik napján a' *Meurtei* ofztályban (Lótharingiában) nemtsak a' gyanús emberek, hanem ennekfelette a' hazájokból ki költözött Frantziának feleségeik, gyermekeik, és rokonaik is, a' meg élemedett öregeken és apró gyermekeken kívül, mind el fogatattak, és a' nemzeti házakba zárattattak bé.

Chaumetsnek javaslására azt végezték a' Párisi polgári előjárók, hogy azok a' nemzeti épületek, mellyek sem el nem adattattak, sem ki nem béreltettek, a' táborban lévő lakosok feleségeiknek, és gyermekeiknek adattassanak által lakásra.

Minden reménységeken kívül igen örvendetes hírt vett a' N. Gyűlés tagjai Aug. 30-ik napján, a' *Nantesben* tartozkodó N. biztosoktól. Ezek azt itták, hogy a' patrióta seregek a' Rojalistákat előbbi tanyájokból ki űzték, magazinumaikat el nyerték, közzülök sokat le vágtak és el fogdostak, házaikat le égették, feleségeiket, gyermekeiket el fogdosták, klastromokba zárták, holott emberi módon bának velek.

Más nap tartatott ülésben következő végzéseket hozott a' N. Gyűlés. 1. Hogy minden gabona liszt, széna és szalma, a' melly a' Frantzia ki kötő helybe vitetik, onnan 6 órányi földre vitetessen bellyebb az országba. — 2. Hogy minden gabona liszt, abrak, széna, szalma magazinumok, a' ki kötő helyekből és tengernek partyairól, hasonlóképen 6 órányira vitetessen bellyebb az országba. — 3. Hogy a' parantsolatokat tökéletességre vivő Commissionak világos parantsolatya, és engedelme nélkül, senki ne mérézfélylye az illetén magazinumokat bellyebb vinni, 10 ezrtendei tömlőtz büntetés alatt.

Azok a' kedvetlen hírek, mellyek mind az országból magából, mind pedig az országnak ba-

táiról mennek Párisba, nem hogy mérsékelnék, sőt inkább öregbitik a' Jakobinusi indulattal bíró N. biztosoknak dühös indulatlyokat. — *Danton* a' mostani N. Gyűlésnek oraculumá, Aug. 30-ik napján tartatott ülésben egy közönséges beszédet tartott, mellyben a' többek közt azt mondotta, hogy mind ekkorig a' köz nép viaskodott a' Fr. szabadság mellett, és midőn mások jutalmát vették fáradságaiknak, a' népnek egyéb megjutalmaztatása nem volt ortzain le folyt könnyűlátásaiknál. A' kereskedők, *ügymondó*, és a' penez emberek azért kívánták a' revolutiót, hogy a' nemességnek és papságnak jussait magokévé tihessék — már most több vagyon tehetségében hat milliárdnál: (éggy milliárd tizen ezer milliót); azért illő dolog, hogy ők fizessék ki a' köz társaságnak adosságait. Hogyha ez végben nem megyen — hogyha az assignatáknak száma meg nem kissebbitethetik, a' melly leg nagyobb oka az eleség drágaságának — hogyha semmi hasznok nem lejjend a' nadrágtalanoknak a' revolutióból, szükség hogy mi Jakobinusok revolutiót indítsunk a' kereskedők és gazdagok ellen, a' mint indítottunk volt a' papság és nemesség ellen.

Dagobert Fr. Generál, a' ki a' Spanyolok ellen, *Langvedotziában* hadakozó seregeknek vezérévé tétettetett, illetén vigasztaló levelet írt a' Fr. hadi miniszternek: „A' mi seregeink el foglalták a' *Montlibronél* lévő Spanyol tábort. Innen irok én kégyelmednek — elég sokáig védelmezték magokat a' Spanyolok, végtére kéntelenek voltak a' Frantzia vitéz seregeknek engedni — keményen meg verettettek, 8 ágyúikat, munitions szekereiket, és bagázsijokat el foglaltuk. Az el fogatott Spanyoloknak számát meg határozni nem tudom; annyit mindazáltal mondhatok, hogy ha *Barbantane* Generál az ígért galleriát nekem meg küldötte volna, mind egy lábíg el fogtuk volna őket. — A' *Sagunt* nevű Spanyol dragonyos regement egéjzen semmivé tétetett.

A' Párisi N. Gyűlés szüntelen decretizál, még sem tudja azt decretizálni, hogy az eleség, kiváltképen a' kenyér bővebb 's óltóbb legyen Páris városában. E' miatt vége hossa nints a' panafznak és zúgolódásnak. Sept. 4 dik napján öszve futottak eggynehány száz mester emberek, kiváltképen pedig kömivesek, és nagyon fenyegették az előjárókat, hogyha a' kenyérről gondot nem viselnének. Két hólnaptól fogva úgy mond, várakozunk a' kenyérnek bővsége után, még is mostan is olly szűk és olly drága, mint volt ennekelőtte. Ez a' gonofz naponként mind jobban jobban öregbül, veszedelmet húzhat maga után, és ha elei nem vétettetik, bizonyosan el fogják az aristocraták fel tett tzellyokat érní. Segitsetek, segítsetek rajtunk! hogy a' szegény mester embernek ne legyen szűksége még viradta előtt ágyából fel kelni, és a' napnak nagyobb részét a' kenyér után való futkosásban el tölteni. Az özegyek a' gyermekekkel, a' tábornál lévő férfiaknak feleségeik, gyakorta kenyér helyett köny hűllatásokkal táplállyák az övéiket. — A' nadrágtalanoknak neveikben kérünk benneteket előjárók, büntessétek meg azokat, a' kik vagy reftségek, vagy gonofzságok által okozták ezt a' nagy szűkséget. Újjobban esküszünk a' Francia köz társaságnak éggységére és oszolhatatlanságára. „

A' városnak fő polgár mestere azt válaszolta a' zúgolódó mester emberek küldöttjeinek, hogy ő tökéletes meg elégedéssel szemléli ezen jó patriótákat, a' kik az aristocraták ellenségeinek lenni jelentették magokat, egyszersmind azt felelte nekik, hogy a' kenyér szűkségének különbömb különbömb féle okai légyenek — hogy nemcsak Párisban, hanem más városokban is szűk és drága a' kenyér — hogy ez a' gonofz közönséges, és ennek leg főbb okai a' gabona kereskedők légyenek. — Sokáig és hathatosan beszéltenek a' nadrágtalanok az előjárókkal, minden szempillantásban nevedekett a' számok, és

gyakorta illetén kiáltás hangzott a' város palotájában: *kenyeret! kenyeret!* Végtére *Calieux* fel szállt a' nadrágtalanoknak más gondolatokra való fordításokra, és hol a' Fr. taborozó seregeknek vitézségeket, hol a' Spanyoloknak és Royalistáknak meg verettetéseket beszéltette nékiek elő, tudván azt, hogy ők az illetén hírek hallásában gyönyörködnek s. a. t. — — Az alatt ki pihenvén magát a' fő polgár mester így kezdte a' nadrágtalanokhoz szólni: Elegendő liszt vagyon immár, és még ma annyi fog a' kenyér sütőknek ki osztogatni, a' mennyire szükség lesz — hogy a' N. Gyűlés egy revolutionális armadiát akar fel állítani a' Párisba vitetendő eleségnek fedésére, és hogy mindent, a' ki a' nép közzé éhséget akart vinni, és terjeszteni, semmivé teszi. Végtére azt végzették a' polgári előjárók, hogy Párisnak szükségére 50 malmok tsináltassanak a' *Sequana* vizén, és tömlözőkre hányattassanak az eleségnek ki szolgáltatói.

Minekutánna mind a' nadrágtalanoknak kívánságai, mind a' polgári előjáróknak végzéseik elöibe terjesztettek volna a' N. Gyűlésnek, hofszas beszédet tartott a' közönséges Fiscus. A' többi közt így szóllott: Éppen olly nagy urakat jádzanak mostan a' gazdagok és árendások, mint jázottanak ennekelötte a' nemesek, kiknek jószágait meg vették. — Ezek igyekeznek a' mi veszedelmünkre — oda akarják ezek a' népet vinni, hogy szabadságát kenyérért el adja. Hanem rövid idő múlván másként fog a' dolog fordulni, nagy dolognak végben vitelére készíti magát a' nép. — Szent hegy, légy a' Frantziáknak *Sinai* hegye, és szüntelen való ményköveket hullass a' nemzet nevében — szent hegy, légy olly *Vulkánussá*, az az tüzet okádó hegyé, mellyben minden szabadság ellen dobogó szív változtatson hamuvá által. — Törvénytévők, nints helye az engedelmességnek és könyörületeségnek, elfogyott békességes türésünk — *kenyeret! kenyere-*

ret! — hatalmat a' törvénynek — a' miképen régén el végeztétek, állítsatok fel egy revolutionalis sereget, a' melly égyik osztályból a' másikba mennyen, egy meg veztegethetetlen iitő szék kövesse azt, a' melly a' boffzú állásnak és halálnak eszközeivel legyen fel fegyverkezettve. Végtére azt kívánta ez az orátor, hogy minden mulattságos kertek káposztás kertekké változtassanak által. Beszédjének végződése után következendő végzéseket hozott a' N. Gyűlés: 1. Hogy mind addig meg ne szűnnyenek a' fegyver'mivek munkáiktól, valameddig minden polgárnak fegyvere lejjend. — 2. Páris városának minden quártélyaiban, hetenként kétszer u. m. vásárnap és tsötörtökön, közönséges gyűlések tartassanak, mellyben minden polgár, és mester ember jelentse ki a' maga pafszát, el mülafszott idejéért mind égyyiknek fizettessen 40 sólt (egy sólt tetzen 1 krajzart és két ötöd részt). 3. Hogy a' gazdagoknak költségére egygy revolutionalis sereg állitasson fel. — 4. Hogy minden lakosnak háza nyitva legyen éjjel, az éjjeli vizsgálásra nézve.

A' tsatázó piatzokról.

Brüsselből iratik Sept. 11-dik napján, hogy a' Frantzia északi armadiának fő kórmányozója Houchard Generál 40 ezer emberrel támadta volna meg a' Yorky hertzeg vezérlése alatt lévő égygyesült sereget, és egész Courtrayig villa távólta őket — hogy az Anglusok és Hannoveránusok közzül sokan el hullottanak — hogy két Anglus hertzeg el fogattatott, sőt maga a' Yorky hertzeg is olly vezedelmes környül állások között lett légyen, hogy hanemha Beaulieu Cs. K. F. M. L. segítségére érkezett volna, mind az el fogattatott két Anglus, mind a' Yorki hertzgek prédájokká lettenek volna a' Frantziáknak. — Maastrichtból ellenben azt a' hírt vet-

tük, hogy noha az Anglusok vissza nyomattattak *Dünkerka* alól, úgy hogy egéiz *Furnesig* vissza kellett húznia magokat: mindazonáltal *Beaulieu* Generál segítségére érkezvén a' *Yorkei* hertzegnek, *Houchárd* Frantzia Generált meg támadta, meg verte, és egynéhány ágyút is el vető töllök. Egy *Hágában* Sept. 10-dik napján költ levélből olvassuk, hogy a' *Yorkei* hertzeg el nem foglalhatta még a' *Dünkerka* alatt lévő cataractákat, az az viz emelő kapukat, mellyeknek segítsége által *Dünkerkának* egéiz környékét viz alá lehet venni, szükség, úgymond a' *Hágai* levél, ezen cataractáknak elfoglalása előtt azokat a' bástyákat el foglalni, a' mellyek amazokat fedik. Az említett *Hágai* levélből olvassuk azt is, hogy *Mackbrid* Angliai Admirál lehetetlennek tartotta *Dünkerkának* tenger részéről való ostromlásához fogni, valamedig számosabb ártilleria oda nem érkezéndik. Mellyre nézve nem akarván a' *Yorkei* hertzeg a' kormányára bízott seregeket a' Frantzia fregattáknak tüze által vesztegetetni, jó darabon vissza húzta magát.

Valamint *Flandridban*, úgy a' *Rajna* és *Mosel* folyó vizek mellett is gyakorta való tsaták történnek az eggyesült, és Frantzia patrióta seregek között. *Durlachban* Sept. 12-dik napján költ írásból olvassuk, hogy az előtt való két napon kemény ágyú ropogás hallatott volna a' *Rajna* mentében, és hogy következett napon ezek a' hírek futották bé azon környékeket. — 1. Hogy a' Frantziák *Kajserlauternig* vissza nyomattattak volna. — 2. Hogy egynéhány tsuport Frantzia parasztok kaszákkal, izekertzékkal, és vas villákkal támadták volna meg az eggyesült seregeket, de a' kiket ezek többnire mind le vágták. — 3. Hogy a' *Brunsvigiai* hertzeg, a' *Gr. Wurmser* táborának jobb szárnyával magát özve tsatolta volna *Reinzábern* mellett.

Durlachból iratik az is, hogy Sept. 12-ik napja igen meleg vólt, mind az *Austriai*, mind a'

Frantzia seregekre nézve *Lauterburg* alatt — hogy 10 ezer Frantzia támadott meg egy 6 ezer főből álló Császári és Német birodalombeli seregeket — hogy *Manfredini* és *Thurn* regementjei, mellyek egész nap tűzben vóltanak, sokat szenvedtenek — mindazáltal tsak ugyan vissza vették a' Frantziákat.

Egy valaki azt írja *Karlsruheból* Sept. 13-ik napján, hogy a' Frantziák az égygyesült német seregeknek cordonnyát mindenütt nagy erővel, dühösséggel és számos ártilleriával meg támadták, hogy az utólsóbbak egész bátorsággal és állhatatossággal állották ki a' Frantzia tüzet, és sok vitéz tüztest és köz embert is vesztettének el — hogy az égygyesült seregeknek bal szárnya az ellenség nagy erejének kéntelen vólt eleinten engedni; hanem nem állitván a' Frantziák ottan való maradásokat bátorságosnak lenni, ismét vissza húzták magokat *Lauterburgi* sántzaikba, a' miéink pedig előbbi örreikre vissza állottak.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudománybeli Tudósítás.

Kolosvár 1-ső Sept. — Éppen most szabaddá ki a' sajtó alól itten Kolosvárat *Hochmeister Márton* úrnak betüivel nyomtattatott illy titulusú könyv: *Notitia Parochiae Jegenyensis*. Vágyon ajánlva (*dedicálva*) a' munka a' T. T. *Clerusnak*. All IX Paragraphusból. Az elsőben vágyon beszéd a' *Jegenyci* templomnak ritka régiségéről. Másodikban a' Megyének hol létéről. Harmadikban a' Plébánusoknak egymás után való következésekről. Negyedikben a' Plébánusnak jövedelméről. Ötödikben a' találtató kövekről. Hatodikban a' forrásokról, és azoknak hasznairól. Hetedikben a' faluknak régi, és utóbbi urairól. Nyóltzadikban a' Megyének könyveiről. Ebben elő adatik egy régi *Concionator*, és ő belőlle ki szedegetett régi magyar szók, ki fejté.

sek, és több e' félek. A' Kilentzedik egygy régi mise mondó könyvet ad elő, és azokat foglalja magában, mellyek a' mái mise mondó könyvben vagy nintsenek meg, vagy sokkal másképen vagynak. Ez summája a' könyvnek, melly minden tiszteletet érdemlő lelki páfztoroknak mintegy ösztönül botsátatott világosságra, hogy terhes foglalatosságaik között esendő üres óráikban magok megyeiknek meg esmérésére felgerjeltessenek. Ugyan eztet foglalja magában az elő beszéd is, mellyet mintegy izégérül ide iktatunk.

Fratres !

Non allo sine Notitia haec Parochiae Jegenyensis a me scripta est, neque aliam ob causam luce donatur publica, quam ut vobis fratribus meis in Christo charissimis, sponte currentibus, ad majora, atque meliora audendu calcar quoddam adderetur; utque ad exemplar hocce hominis ut ut privati, qualem me esse non ignoro, opusculi tenuis, quale hoc esse deprehendetis, subcisiuis ab arduo animarum negotio horis scrutaremini, quid in iis, quas regendus obtinetis, Parochiis ante Vos gestum sit; vetustissimis dein illis squallore, et carie obsitis monumentis splendorem conciliaretis; chartas a blattis, et tineis industria Vestra, quam ventura in coelum efferet posteritas, vindicaretis.

Profecto, si voluptas est dicenda, quam magnarum, et variarum rerum aspectus animis nostris infundit, certe nihil pulchrius, nihil gratius, nihil prorsus jucundius, quam praeterita tempora praesentia reddere; res sepultas in lucem reducere; homines vita functos in vitam nostrae memoriae revocare.

Hoc, itaque fratres! quid quid est temporis futillis, et caduci, si non datur factis, saltem studiis proferamus, et, quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos testemur vixisse. Valet.

A' kiknek kedvek tartya ezen könyvnek meg szerzését, azok ne sajnállyák magokat jelenteni, 30 krajzárát le tévén, nagy érdemü T. T. Esperest uraiknál; kik szabad postán az Auctort a' vévőknek száma iránt tudósítván, fáradságok jutalmául minden 10 dik exemplárt ingyen fogják kezekhez venni a' többivel égyütt. A' posta út ez: *Per Claudiopolim, Bogártelke, Jegenye.*

* * *

Derhám Willámnak az a' hies *Physico-theologiája*, mellyet Európának nevezetesebb nemzetségei született nyelveken olvasnak, és a' mellynek *Segesvári István* által, magyar köntösben lejendő meg jelenését, a' múlt éftendőnek fogya felé ki hirdették az akkori magyar újságok: már egésszen készen van, és innen Bétsből, mind a' két Hazába nem sokára le fog szállittattnai. — A' mi minekelötte meg lenne, mustrául küldünk belölle egyg árkust, a' végre, hogy ebből, a' könyvnek mind a' summáját, (há tsak rövideden is), mind a' magyarságát, mind a' betűjit, meg lehessen látni. A' könyv, ámbár minden *Toldalék* nélkül van is: 50 átkusnál szaporább valamivel; és vagyon mellette egyg réz táblára metztett rajzolat is, mellynek figuráji a' könyvben meg magyaráztatnak. Az árra 2 r. forint és 30 krajzár. A' kinek kedve van ezen hasznos könyvből számos exemplárokat, magához venni, az ebéli meg égyyezés végett, vagy levele által, vagy személly szerént, jelentheti magát itten *Bétsben, a' Magyar Mercurius* érdemes írójánál, *Pántzell Dániel* úrnál.

Deut. Decsy Sámuel